

Torsdag 6. mai 1993
Skjetten Arbeiderlag

Med forbehold om endringer

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

TRYGGHET FOR FRAMTIDA

Arbeiderpartiets landsstyre har nettopp vært samlet for å legge kursen fram mot selve valgkampen - og følge opp de politiske retningslinjene som ligger i partiets program for 90-åra. Trygghet for framtida vil være et viktig slagord.

Da skal vi huske: Den viktigste velgeren har ikke stemmerett. Et samfunn med trygghet og livskvalitet er et samfunn som tenker framover, et samfunn som gir en trygg oppvekst til barna - et samfunn som føler ansvar for sysselsetting og velferd, et samfunn som gir trygghet for de eldste, og som viser solidaritet med nye, ufødte generasjoner, så også de kan arve en jord som ikke er ødelagt av oss som gikk foran.

Da kreves det noe mer av oss alle. Det kreves at vi tar ansvar. Det er en slik linje Arbeiderpartiet søker oppslutning om. Da må vi som har arbeid og inntekt vise solidaritet med de som er ledige. Og de med den sterkeste ryggen må bære den tyngste børa. Det er dette som ligger i den politikken vi har ført - og det er dette som er grunnlaget i det solidaritetsalternativet - som vi ber om oppslutning for ved valget til høsten.

Den største ulikheten i vårt samfunn går mellom de som har arbeid og de som ikke har. Derfor er det viktigste bidraget til rettferdig fordeling å skaffe arbeid til alle.

Kampen mot arbeidsledigheten er også en kamp for å trygge velferdssamfunnet. Vi må få ledigheten ned og verdiskapningen opp for å sikre grunnlaget for Folketrygden og velferdstilbudene.

Også her kan vi vise til mange resultater gjennom den politikken vi har ført. Selv om en viktigste oppgaven vi har slitt med siden 1986, har vært å rydde opp i norsk økonomi,

har vi også gjennomført mange store reformer.

Foreldrepermisjonen er utvidet fra 18 uker i 1986 - som i 1981 - til ett år fra 1. april i år. Nå arbeider vi med mulighetene for å kombinere kortere arbeidstid med deler av foreldre-permisjonen. Vi har gjennomført en formidabel utbygging av barnehager og er på god vei mot målet om barnehageplass til alle som ønsker det. De yngste skolebarna får et skole-fritidstilbud. Vi har fornyet og styrket hele utdanningssystemet, fra grunnskole til høyere utdanning. Ordningen med avtalefestet pensjon er satt ut i livet og er fra i høst også et tilbud til 64-åringene.

Dette er reformer som betyr mange milliarder i økt innsats, for å slå ring om velferden og samtidig styrke sysselsettingen. Solidaritetsalternativet for å bekjempe ledigheten er også det alternativet som gjør at vi kan slå ring om velferden.

Hvordan har vi kunnet oppnå alt dette de siste åra?

Jo, ved at vi har brukt staten aktivt til å styre og stimulere økonomien - samtidig som vi har brakt kostnadene ned gjennom samarbeid med fagbevegelsen om nøkterne og solidariske lønnsoppgjør.

Vi har avvist Høyres vei - å kutte kraftig ned på statsbudsjettet. Det ville ført til enda flere ledige, og økte utgifter til ledighetstrygd. 12 milliarder ville Høyre kutte årets statsbudsjett med.

Vi har også avvist å gjøre det SV foreslår, å bare øke bevilgningene enda mer, rett og slett fordi det ikke er forsvarlig.

Saken er at vi fører en mer ekspansiv økonomisk politikk enn vi noen gang har gjort her i landet. Bare i år bruker vi 50 milliarder mer over statsbudsjettet enn vi har inntekter til. Vi har brukt flere titalls milliarder ekstra til å bygge ut veier og jernbane, og til miljøinvesteringer. Kommunenes økonomi er styrket med hele 15%. De siste årene har mer enn 50.000 flere fått arbeid i stat, fylkes-kommuner og kommuner. Det bildet som SV forsøker å gi, at også det offentlige

reduserer antall ansatte er feil.

Men - til tross for at det har vært satt inn mange titalls milliarder for å bekjempe ledigheten de siste årene, er ledigheten likevel høyere enn før. Hvorfor? Fordi vi har mistet tre ganger så mange arbeidsplasser i industri og annen privat næringsvirksomhet.

Vi kan ikke løse disse problemene bare ved å bevilge enda mer av penger som vi må låne. Da ville underskuddene bli for store, og det ville bli nødvendig med kraftige nedskjæringer, slik vi nå ser i Sverige.

Det er gledelig at vi nå ser resultatene av den jobben som er gjort siden vi måtte overta regjeringsansvaret i 1986:

* Rentene er på vei nedover, og mange har fått både ett og to hyggelige brev fra banken om rentenedsettelse. Fra 1.juli setter vi også ned rentene i Husbanken, Lånekassa og de andre statsbankene for 600.000 låntakere.

* Prisstigningen er den laveste siden 60-tallet.

* Vi har kuttet kraftig ned på det forsprang andre lands næringsliv opparbeidet seg på 80-tallet. I løpet av 1993 vil konkurranseevnen vil være forbedret med 15% i forhold til 1988.

* Vi ser også tegn til forbedring på arbeidsmarkedet. Økningen i ledigheten har stanset opp og sysselsettingen er i ferd med å øke. Ja, mye tyder på at den langvarige nedgangen i industri-sysselsettingen nå snur til en forsiktig oppgang.

Det er alt dette som er fundamentet for å tvinge ledigheten nedover. Og - det er dette som gjør at vi har en bedre utvikling - også på arbeidsmarkedet - enn i mange andre land.

Men - ingen må tro at jobben er gjort, og at resten nå kommer av seg selv. Vi må ha klart for oss hvilke store oppgaver vi skal løse i årene framover. Vi skal få ned ledigheten. Vi skal sikre Folketrygden. Inn i neste århundre vil det bli stadig flere eldre og dermed færre yrkesaktive til

å finansiere pensjonene. Det blir flere av de eldste eldre, som trenger omsorg og pleie. Vi må bruke mer midler til å sikre barn og unge omsorgstilbud og utdanning. Vi må være i stand til å ta i bruk nye behandlingsmuligheter innen helsevesenet. Og vi har store oppgaver innen miljøvernet.

De fleste av disse oppgavene betyr også mange nye arbeidsplasser. Men skal vi lykkes, må vi også lykkes med å styrke næringslivet, slik at vi får den verdiskapning vi trenger for å trygge velferden.

Da må vi ikke en gang til slippe høyrekreftene til og undergrave styringen og fellesansvaret, slik det skjedde både i 1981 og i 1989. For det er jo ikke slik som noen hevder, at Høyre ikke igjen kan komme i regjeringsposisjon. Folk må ikke tro at det er en selvfølge at vi har en Arbeiderparti-regjering. Ønsker man det, må man også gjøre noe for det. Når EF-spørsmålet er avgjort, og det kan skje før vi er midtveis i perioden, vil de gamle skillelinjene igjen oppstå. Senterpartiet er ikke blitt et sosialdemokratisk parti, selv om det i 1990 ikke lenger ville være med i regjering med Høyre på grunn av Europa-politikken.

La oss heller ikke glemme at vi skal bekjempe ledigheten i en situasjon med stor usikkerhet. Det kan gå den gale veien. Verdensøkonomien er i ulage. Europa er inne i sin kanskje vanskeligste periode siden krigen. I vest ser vi økonomiske tilbakeslag, i øst sosial uro og problemer knyttet til den økonomiske og demokratiske utviklingen. Våre naboland opplever sterke økonomiske tilbakeslag og en kraftig økning i ledigheten. I Sverige er det nå 14% som står utenfor det ordinære arbeidsmarkedet, og i Finland hele 19%. Det verste av alt er at det verken i Sverige eller Finland er synlige tegn til noen bedring. Tvert om regner man med at ledigheten vil øke ytterligere. Arbeidsledigheten er en del av den internasjonale situasjonen, hvor alle land rammes av den svake økonomiske utviklingen.

Det gjør det enda viktigere å ta vare på det vi har vunnet og bygge videre på det. For vi kan ikke slå oss til ro

med den høye arbeidsledigheten. Vi må ikke la ledigheten få bite seg fast på et høyt nivå. Da blir problemene bare enda større senere.

Solidaritetsalternativet peker veien ut av problemene. Det bygger på en rettferdig fordeling og en solidarisk lønnspolitikk. Vi må flytte midler fra passive overføringer til aktiv sysselsetting. Vi må styrke næringslivet, skape nye arbeidsplasser og øke velferden.

Skal vi få ledigheten ned, må vi få den økonomiske aktiviteten opp. Allerede nå ser vi at hele den økonomiske veksten går med til å betale rentene på de lån vi tar opp for å finansiere underskuddet på statsbudsjettet og til økningen i Folketrygdens utgifter.

For å få mer penger å sette inn til aktive tiltak, må vi bruke pengene annerledes. Målet er å flytte 5 milliarder fra overføringer til aktive sysselsettingstiltak. Kleppe-utvalget la fram mange forslag til reduksjoner. Utvalget sprikte i alle retninger.

Slik vil vi flytte midlene fra passive overføringer til aktive tiltak:

- * Vi må fortsette gjennomgangen og omleggingen av næringsstøtten, bl.a. gjennom en moderat reduksjon av støtten til landbruket.
- * Vi vil sørge for en mer effektiv bruk av statens midler som er i omløp i statens egne foretak og banker. Slik vi f.eks. gjorde da vi overførte 2 milliarder fra Kommunalbankens fond til det nye SND, slik at midlene kan bidra til å skape ny virksomhet.
- * En av de store overføringspostene er barnetrygden, med vel 11 milliarder kroner. Vi mener det vil være galt å foreta store kutt her, slik det var forslag om fra Kleppe-utvalget. Men siden barnetrygden er økt med 40% -

ut over pris-stigningen - siden 1986, mener vi det er forsvarlig å holde satsene uendret i 1994.

- * Vi må sørge for at støtteordningene treffer de som ordningene skulle treffe. Vi går derfor inn for at bare de som virkelig er eneforsørgere får ekstra barnetrygd.
- * Vi vil også endre småbarnstillegget i barnetrygden for det første leveåret. Dette tillegget skulle være en hjelp til dem som ønsket å være hjemme mens barna var små. Når foreldrepermisjonen nå er utvidet til ett år, kan vi fjerne småbarnstillegget for det første barnet, samtidig som vi øker fødselspengene for de hjemmeværende tilsvarende.
- * Vi vil ikke endre arbeidstakernes rettigheter i sykelønnsordningen. Men vi mener at det er nødvendig å oppnå nye innsparinger i utgiftene til sykefravær. Derfor må arbeidet fortsette for å få ned sykefraværet og utgiftene til sykelønn.

Så er det helt klart at de med høyest inntekt og formue skal og kan bidra mer. Slik kan vi også sikre oppslutning om den solidariske inntektspolitikken. Fagbevegelsen har gitt et betydelig bidrag til den positive utviklingen vi nå ser i økonomien gjennom de solidariske inntektsoppgjørene, selv om de også har sikret lønnstakerne økt kjøpekraft.

Men urimelige lønnsforskjeller og fallskjermer i næringslivet utfordrer den solidariske inntektspolitikken sterkt. Derfor har vi lenge lagt vekt på å utvide skatteleggingen av frynsegoder og vi har foreslått full offentlighet om lederlønninger, frynsegoder og fallskjermer i bedriftenes årsoppgjør.

Men det aller viktigste er jo selve skattereformen som bidro til å få de faktiske inntekter og formuer fram til beskatning. Det er her den virkelige kampen for en mer rettferdig fordeling har stått de siste årene!

For å bidra til en rettferdig fordeling og en fortsatt oppslutning om en nøktern inntektspolitik, vil vi foreslå å innføre en særskilt arbeidsgiveravgift på de høyeste inntektene. Høyre protesterer og sier at dette er å øke utgiftene for næringslivet. Ja, er vårt svar, men den økningen kan de unngå ved å vise moderasjon, slik andre grupper har gjort.

I tillegg vil vi gjenta vårt forslag om å øke formuesskatten på store formuer.

Disse forslagene vil innbringe omlag 1 milliard i merinntekter. Denne "solidaritetsmilliarden" skal vi også bruke til en ekstra-innsats for økt sysselsetting.

Forslaget om en "solidaritetsmilliard" er ikke "å renonsere på forslaget om å flytte 5 milliarder fra overføringer til aktive tiltak", slik både Vårt Land og talsmenn fra SV hevder. Denne milliarder skal komme i tillegg til de 5 milliardene.

Senterpartiets førstekandidat fra Buskerud, Per Olaf Lundteigen og Vårt Land kaller "solidaritetsmilliarden" for "symbolpolitikk". Nei, den er en bremse på utviklingen av de store lønnsforskjellene, slik Dag Arne Kristensen, hovedtillitsvalgt i DnB, helt riktig påpeker.

Hvorfor er vi så opptatt av å kunne få frem disse ekstra midlene?

- * Å styrke omsorgen for de eldste og mest pleietrengende eldre.
- * En handlingsplan med arbeids- eller opplæringstilbud for ungdom under 25 år.
- * Økt statlig tilskudd til kommunalt vedlikehold for å trygge og utvikle arbeidsplassene i bygg- og anleggssektoren.
- * Styrke arbeidsmarkedstiltakene, særlig for de langtidsledige.
- * Økt satsing på miljøarbeidsplasser.
- * Fortsatt sterk innsats i barnevernet og barnehageutbyggingen.

Vi må satse - slik vi gjør - for å styrke næringslivet og skape de verdiene vi trenger. Vi kan og skal gjøre mye i Norge. Når ledigheten likevel har steget, er ikke årsaken at det vi gjør er feil, men at det vi kan gjøre ikke er tilstrekkelig. Hvis ikke også andre land får snudd utviklingen, vil problemene der også velte inn over oss.

Behovet for en samordnet innsats mot arbeidsledigheten var bakgrunnen for det initiativet jeg tok overfor statsministrene i EF- og EFTA-landene under landsmøtet i fjor for å styrke det økonomiske samarbeidet. Dette initiativet ble godt mottatt, og finansminister Sigbjørn Johnsen har fulgt det opp overfor formannskapet i EF og sine kolleger i EFTA-landene. På det første felles møte i Luxembourg nylig ble det lagt fram fellestiltak og tiltak i enkeltland som bidrag til å snu den økonomiske utviklingen i Europa.

EF-landene har besluttet å opprette en ekstraordinær låneordning i den Europeiske Investeringsbank på over 40 milliarder kroner og et nytt Europeisk Investeringsfond som kan garantere for opp til 120 - 160 milliarder kroner i private investeringer. I tillegg kommer nasjonale tiltak i de enkelte EF-land.

De nordiske EFTA-landene iverksetter også prosjekter som har betydning for Europa, som kombinert vei og jernbane over Øresund, omfattende forbedringer av veien fra Oslo til Gøteborg og København og store investeringer i hurtige tog mellom Oslo, Stockholm og København. Også Sveits og Østerrike setter i gang omfattende investeringer i infrastruktur.

I tillegg kommer det nasjonale tiltak i EFTA-landene. For vår del legger vi opp til at investeringene i veiprosjekter av nordisk interesse øker kraftig i 1994-97, det brukes store summer til jernbaneutbygging mellom Oslo og Gardermoen og også øvrig jernbaneutbygging styrkes.

Slik er vår Europapolitikk også en del av en samlet politikk for økt sysselsetting. Gjennom EØS-avtalen sikrer vi oss like konkurransevilkår på vårt viktigste marked, der hvor vi selger over 80% av alt vi eksporterer. De partier som

fortsatt forsøker å forhindre EØS-avtalen, går inn for å sette viktige muligheter for norsk industri på spill.

Når vi også ønsker medlemskap i EF, er det for å være med og styre en utvikling som uansett om vi er med eller ikke, får stor betydning for oss selv. Alle landene i Europa møter de samme utfordringene. Høy arbeidsledighet, en økende eldrebølge og økende omsorgsbehov både for de eldre og for barna. Utviklingen har vist at ikke noe land kan løfte seg ut av arbeidsledigheten og de økonomiske problemene på egen hånd.

*

De oppgaver vi ser framover når det gjelder velferdsbehovene krever mer fellesskap og samfunnsansvar, ikke mindre, hvis vi skal sikre tryggheten i samfunnet.

Fram til århundreskiftet blir det ikke så mange flere eldre, men det blir flere eldre over 80 år. Vi vet at de har større behov for helse- og omsorgstjenester. Gjærevollutvalget som har sett på behovene i eldreomsorgen framover, sier at vi må øke innsatsen med 5 milliarder fram mot århundreskiftet bare for å opprettholde dagens nivå innen eldreomsorgen. Og vi vet at eldreomsorgen mange steder må forbedres, hvis behovene skal dekkes.

For ti år siden hadde vi en ideologisk kamp om utviklingen i helsevesenet. Høyre slåss for mer privatisering og mindre offentlig styring. Bakgrunnen var den rivende utvikling av behandlingsmulighetene. Større private innslag ville gi de som kunne betale for seg, lettere tilgang til de nye mulighetene. Vi fikk stanset denne utviklingen. På dette området er det behovene og ikke betalingsevnen som skal styre tilbudene.

Vi må bruke mer ressurser på helsevesenet framover hvis vi skal kutte ventelistene og gjøre de nye behandlingsmulighetene som utvikles tilgjengelig for alle. Derfor vil vi ha et offentlig styrt helsevesen.

Vi må gi barna den omsorg og trygghet de trenger. Her har vi gjort mye de siste årene, gjennom økt barnehageutbygging, skole-fritidsordningene og gjennom forlenget foreldrepermisjon. Men fortsatt er det for mange barn som ikke får

barnehagetilbud, og det er fortsatt for mange småbarnsforeldre som sliter med å få hverdagen til å henge sammen. Vi må fortsette barnehageutbyggingen og vi må gjøre foreldrepermisjonen mer fleksibel, slik at det blir lettere å kombinere arbeid og omsorg for de unge foreldrene.

Hva er det Høyre foreslår? Jo, de vil ta bort statstilskuddet i barnehagene og i stedet gi pengene til foreldrene som kontantstøtte. Høyre hevder at det vil gi småbarnsfamiliene større valgfrihet. Hva er det småbarnsfamiliene har valgt? Jo de unge kvinnene har valgt å ta utdanning, de har valgt å gjøre bruk av sin utdanning i arbeidslivet, også mens de har små barn. Hele syv av ti kvinner kombinerer i dag omsorg for barn under tre år med å være i jobb, og fire av disse har heltidsjobb. Kvinnene har valgt å kombinere omsorg og arbeid. Og mennene støtter kvinnene i dette valget, selv om for mange ennå ikke har tatt et tilstrekkelig stort ansvar for oppgavene på hjemmebane. Da trenger småbarnsforeldrene trygge omsorgstilbud for barna mens de er på jobb, de trenger barnehagetilbudene.

Hvis vi skulle ta bort statsstøtten til barnehagene - slik Høyre foreslår - vil det undergrave barnehagenes økonomi. Barnehager som blir langt dyrere enn i dag vil først og fremst ramme barn i familier med svak økonomi. Resultatet vil bli færre barnehageplasser og mindre valgfrihet for de mange barnefamilier som ønsker og trenger et slikt tilbud. Det er derfor bedre å utjevne forskjellen mellom dem som får barnehagetilbud, og dem som ikke får det, ved å gjennomføre målet om barnehageplass for alle, slik vi har gjort det.

Vi kan ikke ta for gitt at det er politisk vilje til å ta vare på velferdssamfunnet. For vi må ikke glemme; Det er bare ti år siden vi opplevde sterke angrep på viktige deler av velferdsordningene, på den sosiale boligpolitikken og på det offentliges ansvar for helsevesenet. I dag møter vi igjen et Høyre som vil svekke fellesskapets ansvar på andre, viktige områder.

Høyre står for en annen ideologi. De ønsker å satse

sterkere på at markedskreftene skal ordne opp, og vil redusere offentlig sektor. Det er en gal vei å gå. Hvis Høyre hadde fått gjennomslag for forslaget om å redusere statsbudsjettet med 12 milliarder i år - ville ledigheten blitt høyere og velferden blitt svekket.

Høyre ønsker å betone individet sterkere og fellesskapet mindre. Når Høyres leder snakker om trygghet, snakker hun om "trygghet gjennom retten til å bygge sitt eget sikkerhetsnett, gjennom råderett over egen inntekt og vern av oppsparte midler".

Det farlige med denne ideologien er at den ser bort fra hvor avhengige vi er av hverandres innsats i et moderne samfunn. Og den gir ikke noe svar på vårt behov for langsiktighet i styringen av utviklingen og for å sikre en rettferdig fordeling.

Solidaritet og samfunnsansvar er ikke noe som går i arv. Hver ny generasjon må vinnes for solidaritetens ide. Det er dette den politiske kampen foran høsten valg dreier seg om.